

Menn skjóta seg, kvinnur eta tablettir

EYDUN KLAKKSTEIN
KALMAR LINDENSKOV

Klokkan 9 ein ljósan og lættan hósmorgun fyrst í mars mánað. Dagurin er longdur, so tað veruliga merkist, og tá veðrið samstundis er gott, ger tað at tú veruliga hevur fingið kensluna av, at várið stendur fyri durðum.

Men sum ein mótsetningur til alt hetta ljósa, lætta og lýggja, stendur avtalan hjá mær hendan góðan hósmorgun. Evnið er sjálmorð í Føroyum, og gjøgnum nakrar langar trappur í einum av bygningunum hjá Landssjúkrahúsum, finni eg vegin upp á skrivstovuna hjá Augusti G. Wang, við at fylgja teimum leiðbeiningunum, sum hann hevur givið mær yvir telefonina tveir dagar frammanundan. Eg eri jú ikki vanur við at ganga inn til hansara.

Tú fært ikki hómung av nøkrum ófrættakendum ella lögnum inni á beskedu skrivstovu hjá Augusti G. Wang, og á hilluni liggja ikki spennitroyggir ella hvat tú kundi hugsa tær var ein partur av invetarinum hjá einum sálarlækna.

Hinvegin eru hillarnar fullar av yrkisbókmentum. Bøkur, bóklingar og pappír um sálarfrøði og tað sum annars hoyrir fakinum til. Og á uppslagstálvuni hanga millum annað tvær tekningar eftir okkara eigna teknara, Óla P. Báðar eru við Augusti sum motívi.

Og August sjálvur er í góðum hyri hendan marsmorgunin, og tað hevur hann alla orsök til at vera. Tað sigst at fólk – bæði vit sokallaðu normalu og tey sálarligu sjúku – hava tað lættari, tá veðrið er gott og ljóst. August er enná so fyríkomandi, at hann lænir útsenda blaðmanninum ein kúlupenn, tá hann sjálvur hevur gloymt sín eftir heima.

Fleiri sjálmorð í Havn enn á bygg

16 februar 1996 vardi August G. Wang eina doktararitgerð um sjálmorð í Føroyum á Odense Universiteti, og hann stóð royndina, soleiðis at hann framyvir kann nevna seg Dr. Med á visitkortinum hjá sær.

Tað er vanligt, at doktararitgerðir verða skrivaðar á enskum, og soleiðis er eisini við henni hjá Augusti. Á enskum hevur ritgerðin

August G. Wang, sálarlækni, hevur granskað sjálmorð í Føroyum, og millum niðurstøðurnar í ritgerðini hjá honum er, at fleiri menn enn kvinnur gera sjálmorð, og at menn ofta velja ein harðligari hátt enn kvinnur, tá teir gera enda á sær

Tað verða í miðal gjørd 5 sjálmorð í Føroyum um árið, men tað verða gjørdar seks ferðir so nógvur royndir. August G. Wang vísir á, at tbert fá av teimum fólkunum, sum gera eina sjálmorðsroynd, seinni doyggja fyrí egnari hond

heitið: »Succidal behaviour in a low-incidence population».

– Høvuðsmálið við ritgerðini eru tvey. Annað er at lýsa hvat tað eru fyrí fólk, sum gera sjálmorð og gera sjálmorðsroyndir í Føroyum, hvussu tey gera tað, og hví tey gera tað. Hitt málið er at samanlíka Føroyar, sum er eitt lágsjálmorðsøki (t.v.s. at lutvist fá fólk búgva í landinum og fá taka lívið av sær sjálvum) við onnur størri lond, fyrí at siggja um tað er nakað, sum gongur aftur í báðum førdum.

Og at tað er nakað, sum er galdandi fyrí bæði eitt lágsjálmorðsøki sum Føroyar og tey fólkariðari økini, hevur August Wang staðfest.

– Í báðum førdum eru tað fleiri menn enn kvinnur sum forgera sær, fleiri sjálmorð verða gjørd í býnum, og menn brúka ofta harðligari framferðarhátt, tá teir gera av við seg sjálvar. T.v.s. at teir ofta skjóta seg, meðan kvinnur heldur velja at eta tablettir, greiður hann frá.

– Tey ting, sum ganga aftur bæði hjá okkum og í størri økjum, mugu metast at vera nakað, sum liggur djúpt í sjálvum menniskjanum. Og út frá tí kann sigast, at menn eru skjótari til at gera sjálmorð heldur enn kvinnur, og sjálvt í okkara lítla landi, er munur millum býin (Tórshavn) og bygdirnar. Nógv fleiri sjálmorð verða gjørd í Havn. Fyri tað skal eg ikki siga, at alt er so nógv betri á bygg enn í býnum, men tað er íð hvussu er veruleiki, at fleiri sjálmorð verða gjørd í Havn enn á byggdunum.

Tú ert eisini komin fram til, at menn brúka aðrar hættir enn kvinnur, tá teir taka sitt eigna lív. Hví kann tað vera?

– Ja, munur er á hvussu menn velja at gera enda á sær sjálvum, og hvussu kvinnur gera tað. Kvinnur velja ofta at eta tablettir ella at drukna seg, meðan menn heldur velja at skjóta seg, hóast dømi sjálvandi eru um tað øvugta hjá báðum. Tá fólk gera enda á sær sjálvum, skulu tey hava møguleika til tað, og tey skulu á ein ella annan hátt kunna góðtaka háttin, tey gert tað uppá. Hjá kvinnum er tað ógvuliga fjart, at skjóta seg. Tær velja heldur at eta tablettir ella at drukna seg.

– Hetta hongur eisini nakað saman við, at hugsað